

ЕКСПРЕС-АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА: ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ В ПРОЦЕСІ АВТОСАНАЦІЇ

Сучасні умови функціонування підприємств характеризуються високим рівнем економічної турбулентності, нестабільністю ринків, змінами в нормативно-правовій базі та обмеженими можливостями зовнішнього фінансування. У таких умовах важливим завданням для керівництва є забезпечення здатності підприємства своєчасно реагувати на зовнішні й внутрішні виклики, підтримувати фінансову стійкість та запобігати розвитку кризових явищ. Одним із дієвих інструментів досягнення цієї мети є експрес-аналіз фінансового стану підприємства, що виступає основою для системи автосанації — самостійного виявлення і подолання фінансових дисбалансів без зовнішнього втручання.

Автосанація підприємства передбачає постійний моніторинг внутрішнього середовища, діагностику фінансових проблем на ранніх стадіях та оперативне ухвалення управлінських рішень, спрямованих на їхнє усунення. Це дає змогу уникнути глибоких криз та необхідності звернення до зовнішніх кредиторів або процедур банкрутства [1]. У цьому контексті експрес-аналіз виконує роль «економічного скринінгу» — простого та швидкого аналізу основних фінансових параметрів, який дозволяє виявити потенційні «вузькі місця» у діяльності підприємства та вчасно на них відреагувати.

Теоретичною основою такого підходу є концепція біокібернетичного розуміння підприємства як саморегульованої системи. Аналогічно до живого організму, підприємство здатне завдяки внутрішнім механізмам самоконтролю виявляти порушення у своїй діяльності і коригувати її без зовнішнього втручання. Економічні дисбаланси тут постають як симптоми, а експрес-аналіз — як інструмент їх виявлення. Вчасне розпізнавання цих симптомів дозволяє підприємству самостійно здійснювати «лікування» своєї фінансової системи, не доводячи справу до зовнішніх санаційних процедур.

Експрес-аналіз базується на використанні стандартної фінансової звітності підприємства (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів) та обмежується розрахунком низки простих, наочних і найбільш показових коефіцієнтів. Зокрема, доцільно систематично оцінювати показники фінансової стійкості (коефіцієнт автономії, покриття процентів прибутком, чистий робочий капітал), ліквідності (поточна, швидка, абсолютна), рентабельності (рентабельність власного капіталу, продажів), динаміки розвитку (обсяги продажів, активи, чистий прибуток) та

оборотності (періоди обороту запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості) [2].

Цей підхід дозволяє підприємству регулярно контролювати основні фінансові аспекти своєї діяльності, виявляти негативні тенденції ще на етапі їх зародження і своєчасно вживати коригувальних заходів. Простота розрахунків та доступність інформації роблять експрес-аналіз ефективним навіть за обмежених ресурсів. Крім того, він забезпечує прозорість фінансової інформації як для внутрішнього керівництва, так і для зовнішніх стейкхолдерів [3].

Ключовим аспектом застосування експрес-аналізу в системі автосанації є концентрація уваги на найбільш критичних для підприємства показниках. Це узгоджується з концепцією теорії обмежень, яка стверджує, що для ефективного управління системою не потрібно впливати на всі її елементи одночасно. Достатньо виявити 2–3 ключові «вузькі місця», які найбільше обмежують досягнення цілей підприємства, і сконцентрувати на них управлінські зусилля. Такий підхід забезпечує максимальний ефект за мінімальних витрат ресурсів і дозволяє підприємству оперативно реагувати на зміни в середовищі.

Процес автосанації на основі експрес-аналізу можна описати п'ятьма кроками:

1. Виявлення ключових фінансових обмежень (показників із негативною динамікою або критичними значеннями).
2. Визначення способів максимально ефективного використання наявних ресурсів для усунення цих обмежень.
3. Узгодження роботи інших елементів підприємства із заходами, спрямованими на подолання обмежень.
4. Усунення виявлених обмежень (поліпшення фінансових показників за рахунок управлінських рішень).
5. Повторний аналіз для виявлення нових потенційних «вузьких місць» і циклічне продовження процесу.

Таким чином, експрес-аналіз фінансового стану підприємства — це не лише діагностичний інструмент, а й основа для побудови циклічної системи автосанації, яка забезпечує постійне самовдосконалення і підтримання економічної стійкості.

Варто підкреслити, що систематичне застосування такого аналізу дозволяє підприємству не лише уникати кризових явищ, а й створювати основу для сталого розвитку, підвищення інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності. Це особливо актуально в умовах економічної невизначеності, коли здатність швидко адаптуватися і самостійно усувати дисбаланси стає ключовою запорукою виживання і успіху на ринку.

Таким чином, експрес-аналіз фінансового стану є універсальним інструментом, що забезпечує раннє виявлення проблем, ефективне управління ресурсами і підтримання фінансової рівноваги підприємства. Його інтеграція в систему автосанації дозволяє підприємствам

функціонувати стабільно, гнучко реагувати на виклики зовнішнього середовища і забезпечувати довгострокову економічну стійкість.

Перелік використаних джерел

1. Яцюк О. С. Потенціал фінансування автосанації підприємства як основний структурний елемент його автосанаційної спроможності. Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (серія “Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості”). Вип. 2 (28). Івано-Франківськ: ІФНТУНГ. 2023. С. 85-95. [https://doi.org/10.31471/2409-0948-2023-2\(28\)-85-95](https://doi.org/10.31471/2409-0948-2023-2(28)-85-95)
2. Яцюк О. С. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства як засіб виявлення “вузьких місць” в його діяльності / О. С. Яцюк // Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (серія “Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості”). Вип. 1 (11). – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ. – 2015. – С. 142-148.
3. Яцюк О.С. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства як інструмент визначення доцільності проведення його автосанації. Науковий вимір осмислення та пошуку оптимальних моделей розвитку України: маркетинговий, економічний, фінансовий, управлінський та правовий аспекти: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції. Академія праці, соціальних відносин та туризму. Київ, 2025. С. 290-291.

UDC 37.01/.09

Berlous M. Assistant Professor,
Department of Management and Administration,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas.

DEVELOPMENT OF MANAGEMENT EDUCATION IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHALLENGES

The development of management education in the world can be divided into three-time stages. The first stage lasted approximately from 1885 to 1920. At that time, education systems were based on the ideas of idealism, realism, and the principles of religious canons were reproduced. Theories of knowledge were formed, which were based on the idea of knowledge. It was believed that knowledge should be obtained in the process of practical activity, and this activity is useful in satisfying human needs. The ideas of combining the educational process with human life activities (training and upbringing) were substantiated. At this stage, management education was launched as an independent branch.

The second stage, which lasted from 1920 to 1950, laid the foundations for the development of a mentor specialist. The functions, types of activities, and personal qualities of a specialist were proposed. A competency-based approach to training managers was emerging, and requirements for professional training of